

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

Dopady ztráty zaměstnání na sociální situaci nezaměstnaných
v regionu Konicko

The Impact of Loss of Employment on the Social Situation of the
Unemployed in the region Konicko

Bakalářská práce

Obor studia: Sociální práce

Autor: Iveta Chytilová

Vedoucí práce: Mgr. František Znebežánek Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě použité literatury a ostatních zdrojů, které jsou v této práci uvedeny v seznamu literatury v závěru této práce.

V Olomouci dne.....

Iveta Chytilová

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Františku Znebejánkovi Ph.D. za metodické vedení mé bakalářské práce, za trpělivost a poskytnuté cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat celé své rodině, přátelům a kolegům za podporu, pomoc a pochopení.

Dále chci také poděkovat samotným respondentům, kteří se účastnili výzkumného šetření, za jejich ochotu a spolupráci při vyplňování dotazníku.

Iveta Chytilová

Anotace

Jméno a příjmení:	Iveta Chytilová
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Sociální práce
Obor obhajoby práce:	Sociální práce
Vedoucí práce:	Mgr. František Znebežánek Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Dopady ztráty zaměstnání na sociální situaci nezaměstnaných v regionu Konicko
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá dopady nezaměstnanosti na sociální situaci nezaměstnaných v regionu Konicko. Autorka zprvu vymezila práci a také její význam pro člověka. Dále se věnovala ztrátě zaměstnání, nezaměstnanosti a uvedla druhy nezaměstnanosti. Nastínila také situaci v nezaměstnanosti v regionu Konicko. Vymezila rizikové skupiny a popsala důsledky ztráty zaměstnání. Empirickým šetřením zjistila dopady ztráty zaměstnání na sociální situaci nezaměstnaných.
Klíčová slova:	práce, význam práce, ztráta zaměstnání, nezaměstnanost, rizikové skupiny, dopady nezaměstnanosti
Title of Thesis:	The Impact of Loss of Employment on the Social Situation of the Unemployed in the region Konicko

Annotation:	This bachelor thesis deals with the impact of unemployment on the social situation of the unemployed in the Konicko region. At first, the author defined the work and her meaning for man. It also dealt with job losses, unemployment and types of unemployment. It also outlined the unemployment situation in the Konicko region. Identified risk groups and described the consequences of job loss. Empirical investigation has identified the impact of job losses on the social situation of the unemployed.
Keywords:	work, importance of work, loss of employment, unemployment, risk groups, impacts of unemployment
Názvy příloh vázaných v práci:	Dotazník, seznam obrázků, seznam tabulek
Počet literatury a zdrojů:	21
Rozsah práce:	61+6

Obsah

Úvod	7
1 Definice práce	9
2 Význam práce pro člověka a jeho sociální okolí.....	12
3 Ztráta zaměstnání	15
4 Nezaměstnanost.....	18
4.1 Druhy nezaměstnanosti.....	20
4.2 Nezaměstnanost v regionu Konicko	21
5 Rizikové skupiny.....	23
5.1 Osoby se zdravotním postižením.....	23
5.2 Mladší věkové skupiny do 30 let	24
5.3 Lidé s nízkou kvalifikací nebo bez kvalifikace.....	24
5.4 Lidé předdůchodového věku.....	25
5.5 Ženy pečující o děti do 15 let.....	25
5.6 Příslušníci romského etnika	26
6 Dopady ztráty zaměstnání	27
6.1 Ekonomické dopady ztráty zaměstnání	28
6.2 Psychické dopady ztráty zaměstnání	30
6.3 Dopady ztráty zaměstnání na zdraví	31
6.4 Sociální dopady ztráty zaměstnání	31
7 Metodologie výzkumného šetření	34
7.1 Formulace výzkumného problému a stanovení výzkumného cíle.....	35
7.2 Popis předmětu v literatuře	36
7.3 Teoretická východiska práce.....	37
7.4 Formulace předpokladů a jejich operacionalizace.....	38
7.5 Stanovení výzkumné metody a techniky sběru dat.....	39
7.6 Sestavení dotazníku	40
7.7 Předvýzkum	41
7.8 Realizace výzkumného šetření.....	42
8 Prezentace výsledků výzkumného šetření.....	43
9 Závěr.....	56

Úvod

Jakákoliv událost, která nás za život potká, mění naše životy a je součástí lidské existence. Pro mnohé jedince je i ztráta zaměstnání zraňující zkušeností nebo dokonce i traumatizujícím zážitkem. V dnešní době mít dobře placenou práci znamená žít si na lepší úrovni. Člověk si může dovolit kvalitně uspokojit základní životní potřeby. Člověk má díky práci ve společnosti a mezi přáteli určité sociální postavení, cítí se být důležitý. Jakmile ale jedinec o práci přichází, ztrácí jistotu, stabilní půdu pod nohama a dostává se do stresu a nejistoty. Uvědomuje si, že se ztrátou zaměstnání přichází i sociální jistoty, může se stát terčem posměchů od přátel, může být izolovaný od společnosti a především ztrácí určitý životní standard, na který byl do té doby zvyklý.

Dnes a denně se díky svému pracovnímu zařazení na pobočce Úřadu práce Konice, kde pracuji jako referentka zaměstnanosti setkávám s lidmi, kteří o své zaměstnání z jakýkoliv důvodů přišli. Vzhledem k tomu, že na této pobočce pracuji už delší dobu, mohu pozorovat vývoj nezaměstnanosti v regionu Konicko a také jaké dopady na život ztráta zaměstnání může způsobit samotným uchazečům o zaměstnání. Nejenže nezaměstnaných schází mzda, ale také se nezaměstnanost odráží na psychice, chování, mění se jejich potřeby, návyky a životní styl.

Z výše popsaných skutečností bych chtěla zjistit, do jaké míry a zda ztráta zaměstnání ovlivňuje život člověka. Sondovat budu v oblasti sociální a to všechny věkové skupiny žen i mužů, kteří jsou evidováni na pobočce Úřadu práce Konice. Vycházet budu z odborné literatury a z vlastních pracovních zkušeností. Nejprve vymezím pojem práce, jaký má význam pro člověka a jeho sociální okolí a významu ztráty zaměstnání. Dále budu specifikovat nezaměstnanost, druhy nezaměstnanosti a nastíním problematiku

nezaměstnanosti v regionu Konicko. Vymezím rizikové skupiny, kterých se ztráta zaměstnání může dotýkat nejvíce a nadále se budu věnovat jednotlivým dopadům, které ztráta zaměstnání přináší. Na základě nastudovaného materiálu a poznatků si stanovím teoretická východiska a následně předpoklady, které budou sloužit jako podklad k terénnímu šetření.

Cílem mé práce bude tedy identifikovat sociální dopady ztráty zaměstnání jak je pociťují nezaměstnaní, a to na souboru nezaměstnaných, kteří jsou momentálně vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání na kontaktním pracovišti Konice.

Teoretická část

V teoretické části mé bakalářské práce se v první kapitole věnuji definici pojmu práce. V druhé kapitole jsem vymezila význam práce pro člověka a jeho sociální okolí. Třetí kapitola je věnována ztrátě zaměstnání. Ve čtvrté kapitole se věnuji definici nezaměstnanosti, jaké druhy nezaměstnanosti rozlišujeme, stručně charakterizují a popíšu region Konicko a nastíním jaká je aktuální míra nezaměstnanosti v tomto regionu. Další kapitolou je vymezení rizikových skupin lidí, které může ztráta zaměstnání, nezaměstnanost a negativní dopady nezaměstnanosti potkat pravděpodobněji. Poslední kapitolou teoretické části je vymezení dopadů ztráty zaměstnání, a to po ekonomické stránce, psychické stránce, zdravotní stránce a pro moji bakalářskou práci nejdůležitější po sociální stránce nezaměstnaného. Prostřednictvím teoretické části se mi podaří stanovit výzkumný cíl této práce.

1 Definice práce

„Práce je cílevědomá činnost člověka vytvářející užitečné hodnoty k uspokojování vlastních potřeb pracujících, případně potřeb jemu blízkých“

(Matoušek, 2016, str. 149).

Mareš ve své knize uvádí, že práce má v naší kultuře hlubinné zakotvení, a to jak v uspořádání společnosti, tak v uspořádání psychiky člověka, ale není shody v tom, proč je práce pro člověka tak důležitá.

Mareš dále uvedl, že Freud je toho názoru, že práce je pro nás pouto, které nás neodbytně váže k realitě. Pokud máme ráno povinnost vstát a chodit do práce, pak se ocitáme v bezpečí, že nás neovládnou negativní fantazie a emoce. Je však

třeba poznamenat, že v naší kultuře není důležitá jen pouhá práce, ale placená práce, práce za mzdu neboli práce v zaměstnání (Mareš, 1994, str. 56).

Práce provází člověka již od prvopočátku. Už v pravěku můžeme pozorovat primitivní znaky práce, a to v podobě sběru potravin, bobulí a lovu kořisti. Lidem to přinášelo nejen obživu, ale také uspokojení základních životních potřeb. Postupem času se práce rozvinula natolik, že za ni lidé dostávali a dostávají zapláceno.

Jandourek (2012, str. 180) definuje práci následovně: *„Plánovitá a vědomá činnost, kterou člověk vykonává s nasazením fyzických a duševních sil a která směřuje k uspokojení lidských potřeb“*

Můj pohled na význam pojmu práce je takový, že práce je pro člověka důležitý hnací motor. Někdo může práci přirovnávat k fyzicky namáhavé aktivitě neboli dřině a někdo k duševní nebo mentální aktivitě. Práce nám poskytuje určitý pocit uspokojení, sociálního kontaktu a někdy také seberealizaci. Práce je pro člověka i základním zdrojem příjmu financí, informací, vzdělání. Pokud má člověk práci, má také zodpovědnost ráno vstát a do práce odejít, tudíž nás práce vede i k zodpovědnosti.

Vágnerová dle Frankla zase uvádí, že práce je činnost, která potvrzuje jedinečnost lidské bytosti ve společnosti, k níž má člověk nějakou jedinečnou individuální motivaci (Vágnerová 2004, str. 732).

Ekonomická věda někdy pojímá práci jen jako součást ostatních výrobních nákladů, ale práce je i úzce spjata s dynamickou biologickou konstrukcí člověka,

práce, a přímo souvisí se zdravím, sebeúctou a štěstím člověka (Buchtová, a další, 2013, str. 12).

Když shrneme první kapitolu, lze z ní vyčíst, že práce je cílevědomá fyzická nebo psychická činnost, kterou člověk vykonává za účelem uspokojení základních životních potřeb.

2 Význam práce pro člověka a jeho sociální okolí

Práce zaujímá v životě člověka nenahraditelné postavení. Jeví se jako důležitá podmínka jeho důstojné existence, přináší mu nejen materiální prospěch, ale současně mu podává pocit seberealizace a společenského uznání. Vřazuje člověka do řádu sociálních vztahů, uspokojuje jeho potřeby ctižádosti, sebeúcty a sebeuspokojení (Buchtová, a další, 2002, str. 75).

„Bez práce se vytrácí smysl života, dochází k omezení sociálních kontaktů a nastává postupný rozklad integrity osobnosti. Atrofují totiž činnosti, které byly součástí denního pracovního rytmu člověka „ (Výrost, a další, 2001).

Mareš ve své knize dle Giddense charakterizuje placenou práci pro člověka jako klíčovou a rozděluje ji do následujících šesti skupin:

- a. Peníze. Mzda nebo plat, které jsou pro člověka hlavním zdrojem uspokojování základních potřeb a určují i to, jaké základní potřeby člověk vůbec má.
- b. Úroveň činnosti. Zaměstnání je základním kamenem pro získávání a zdokonalování schopností a dovedností člověka, dokonce i tehdy, pokud se jedná o práci rutinní.
- c. Rozmanitost žití. Nezaměstnanost může člověka omezovat jen v domácím prostředí.
- d. Struktura času. Pro zaměstnané osoby je den strukturovaný a smysluplně organizovaný dle rytmu jejich práce, i když se to může někdy jevit jako ubíjející.

- e. Sociální kontakt. Pracovní prostředí vytváří nová přátelství a příležitosti vytvářet aktivity s ostatními lidmi.
- f. Osobní identita. Zaměstnání nabízí i ceněnou stabilní sociální jistotu (Mareš, 1994, str. 58).

Například dětem, které teprve vychováváme ukazujeme, že práce představuje platné hodnoty. Práci jim ukazujeme možnost nápodoby, ztotožnění a osobního příkladu. V dnešní době nejsou děti tak často přítomni v práci rodičů, ani je nevidí pracovat, ale pociťují jejich pracovní úspěchy ale i nezdary (Buchtová Božena, 2013, str. 49).

Česká kultura má práci zastoupenou i v řadě přísloví. Tato přísloví nám ukazují hlubokou moudrost našich předků, například:

„Bez práce nejsou koláče.“

„S prací nejdál dojdeš.“

„Komu se nelení, tomu se zelení.“ (Buchtová Božena, 2013, str. 49).

„V kontextu životní dráhy člověka práce určuje začátek i konec ekonomické aktivity“ (Buchtová Božena, 2013, str. 49).

Na práci můžeme nahlížet různým způsobem. Někteří lidé berou svoji práci jako zaměstnání, je pro ně zdrojem financí. U některých lidí může být práce považována za povolání. V tomto případě berou svoji práci jako poslání a práce jim přináší nejen materiální ale také především duševní uspokojení.

Z výše uvedeného můžeme vyčíst a shrnout, že práce má pro člověka několik zásadních nenahraditelných hodnot. Práce je pro člověka důležitá hned v několika sférách a to například: každému pracujícímu práce strukturuje jeho

den, každé ráno odchází z domácího prostředí do pracovního prostředí. Práce přináší člověku finance, jimiž může uspokojovat svoje základní životní potřeby, osobní prožitky a zabezpečit rodinu. Umožňuje nám vytváření nových sociálních vazeb, přátelství, postavení ve společnosti, důstojnou existenci, duševní pohodu. Práce nám přináší psychickou, sociální a ekonomickou jistotu. Pro některé jedince znamená práce víc, než jen pracovat za mzdu.

3 Ztráta zaměstnání

Ztráta práce je v našich poměrech považována za traumatizující a existenciální zážitek. Je tomu tak i přesto, že lidé žijí v demokratickém sociálním státě, který umožňuje relativně slušný život i bez dočasné finanční odměny za práci. Pokud se ale člověk stane dlouhodobě nezaměstnaným, ztrácí nejsilnější objektivní pojítko s realitou, zmocňují se ho pochyby o vlastních schopnostech, nejistota a strach z budoucnosti (Výrost, a další, 2001).

Ztratit zaměstnání může člověk hned několika způsoby. Může ze zaměstnání odejít sám (například: pro nespokojenost nebo nízké platové ohodnocení) nebo může o zaměstnání přijít vlastní vinnou (například: zaviní z nedbalosti nějaký úraz, zaměstnavatel ho přistihne pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, neomluvená absence, apod.). Dalším způsobem jak může člověk ztratit zaměstnání je propouštění z firmy pro nadbytečnost, krach firmy, ukončení samostatné výdělečné činnosti, apod.

V dnešní době většina lidí nebere práci už jen jako nutný životní úděl, ale pracují s jistým pocitem samozřejmosti, který jim v mnoha případech přináší pocit uspokojení a radosti. Jenomže až po ztrátě této uspokojující práce člověk poznává její skutečnou hodnotu. Pokud dojde k nedobrovolnému vyřazení z pracovního poměru, tak dle našich i zahraničních poznatků dochází k negativním důsledkům jak v oblasti sociální, zdravotní tak i psychologické (Buchtová, a další, 2013, str. 49).

Při ztrátě zaměstnání prochází člověk i několika fázemi, kdy ztrátu zaměstnání vnitřně zpracovává. První fáze, kterou prochází se nazývá fáze popírání. V této fázi si jedinec nepřipouští, že o zaměstnání přišel. Ve druhé fázi přichází na řadu

hněv. Člověk se nejprve hněvá na toho, kdo ho propustil ze zaměstnání, potom otočí hněv vůči sobě a nakonec se hněvá na všechny okolo. Třetí fáze je fáze frustrace, kdy člověk pociťuje pocit prázdnoty, strádání a je celkově nespokojený. V poslední fázi adaptace se člověk se ztrátou zaměstnání vyrovnal (Buchtová, a další, 2002).

Brožová ve své knize uvádí, že *„nezaměstnanost je spíše složitým společenským problémem s multidimenzionálními¹ důsledky“*. Ztráta zaměstnání se jeví pro většinu lidí jako nepříjemná událost, která znamená pokles životní úrovně a ekonomickou nejistotu do budoucnosti. (Brožová, 2003, str. 76).

„Reakce na ztrátu zaměstnání se někdy přirovnává k reakcím na ztrátu blízkého člověka: je prý možné rozlišit fázi odmítání, hněvu, popření, hledání viníka, deprese a postupného posunu ke smíření a zotavení ze ztráty“
(Matoušek, a další, 2010, str. 303).

Když shrneme tuto kapitolu, každý člověk prožívá svoji ztrátu zaměstnání jiným způsobem. Může potkat kohokoliv a pro nikoho to nebývá příjemnou situací. Často tito lidé bojují s vlastní identitou, berou to jako životní selhání a momentální prohru. Mohou upadnout do stavů deprese, celkově do psychických potíží (zoufalství, úzkost, snížení sebevědomí, strach, apod). Se ztrátou zaměstnání se také můžou objevit problémy a konflikty v rodině, mezi přáteli, či sociální selhání ve společnosti. Naopak někdo může ztrátu zaměstnání brát jako výzvu najít si novou a lepší práci. Psychologové uvádějí ztrátu zaměstnání jako jednu z nejtěžších životních zkoušek. V dnešní době se ztráta zaměstnání netýká jen těch „ nespolehlivých“ lidí, ale může se týkat i vysoko postavených pracovních pozic. Na druhou stranu může ztráta zaměstnání pro některé

¹ Multidimenzionální – mnohorozměrný

znamenat úlevu. Svoji nezaměstnanost berou jako odpočinek, čas na realizaci svých snů a plánů. Ale takových lidí u nás moc nenalezneme.

4 Nezaměstnanost

„ Nezaměstnanost můžeme definovat jako nerealizovanou nabídku práce na trhu práce. Jedná se o stav nerovnováhy na trhu práce, kdy nabídka převládá nad poptávkou nebo kdy struktura nabídky neodpovídá struktuře poptávky“ (Kolibová, 2005. str. 68).

Mezinárodní Úřad práce v Ženevě uvádí, že nezaměstnaný je ten člověk, který není momentálně v pracovním ani jiném obdobném vztahu, aktivně nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a ani se soustavně nepřipravuje na budoucí povolání a zároveň požádal osobně nebo písemně o zprostředkování vhodného zaměstnání na úřadu práce v místě, kde má nahlášeno trvalé bydliště. Nemít práci neznamena být nezaměstnaný (Matoušek, a další, 2010, str. 299).

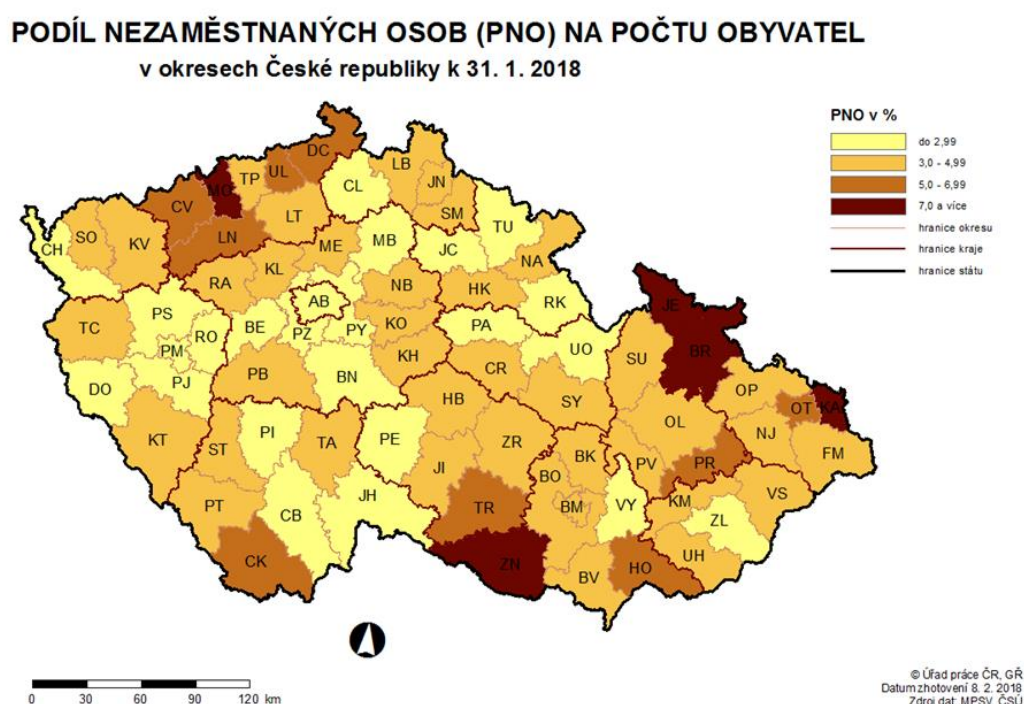
Jandourek definuje nezaměstnanost jako stav, *„kdy lidé chtějíci pracovat a hledající práci, která je pro ně běžně zdrojem obživy, nemohou žádnou přiměřenou placenou práci získat. Nezaměstnanost vzniká poklesem pracovních sil“* (Jandourek, 2012, str. 169).

„ Nezaměstnanost je obecně vnímána jako ekonomický a sociální problém ovlivňující negativně situaci a život jedinců, rodin, ale také regionů, lokalit/komunit či sociálních skupin i celé společnosti, a je proto v ohnisku zájmu sociální politiky a sociální práce“ (Matoušek, a další, 2013, str. 332).

Za nezaměstnaného považujeme člověka, který o práci přišel a aktivně si práci hledá buď sám, nebo za pomoci Úřadu práce. Je schopen okamžitě nebo během krátké doby do zaměstnání nastoupit.

„K 31. 01. 2018 evidoval Úřad práce ČR (ÚP ČR) na svých krajských pobočkách a jejich kontaktních pracovištích celkem 289 228 uchazečů o zaměstnání. Jejich počet byl o 8 608 vyšší než na konci předchozího měsíce, ve srovnání se stejným obdobím roku 2017 je nižší o 100 188 osob. Z tohoto počtu bylo 268 245 dosažitelných uchazečů² o zaměstnání ve věku 15 – 64 let. Bylo to o 8 316 více než na konci předchozího měsíce. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2017 byl jejich počet nižší o 98 923“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018).

Obrázek 1. Nezaměstnanost dle okresů

Zdroj: (Ministerstvo práce a sociálních věcí)

² Dosažitelný uchazeč o zaměstnání: Jedná se o uchazeče o zaměstnání, kteří aktuálně nemají objektivní překážku pro přijetí zaměstnání a mohou ihned nastoupit do vhodného zaměstnání.

4.1 Druhy nezaměstnanosti

„Mareš vymezuje několik typů nezaměstnaných. Kromě zjevně nezaměstnaných, registrovaných na úřadech práce existují i skrytě nezaměstnaní neboli skrytá pracovní síla. Tito lidé si práci nehledají ani se jako nezaměstnaní neregistrují“ (Mareš, 1994).

- Frikční nezaměstnanost: zaměstnaný člověk si hledá nové zaměstnání a dobrovolně se toho aktuálního vzdává. Mezi nabídkami má možnost si vybírat a hledat pro něj to nejvýhodnější.
- Sezónní nezaměstnanost: krátkodobá, v souvislosti s ročním obdobím, některé nabídky práce jsou na počasí závislé a nelze je vykonávat po celý rok, například: stavební práce nebo zemědělské práce.
- Strukturální nezaměstnanost: vzniká na základě nesouladu mezi nabídkou a poptávkou práce určitých druhů profesí. Některé profese nutně schází a některé profese naopak přebývají.
- Konjunkturální (cyklická) nezaměstnanost: „ je vyvolávána a posléze i potlačována cyklickými změnami v hospodářských aktivitách v makroekonomickém měřítku“ (Matoušek, a další, 2010, str. 300,301).

Mareš (1994, str. 20) také uvádí nezaměstnanost skrytou. Jedná se o jedince, kteří sice zaměstnání hledají, ale nejsou vedeni jako nezaměstnaní. Pokud by nějakou nabídku dostali, přijali by ji. Často jsou to mladí lidé nebo ženy v domácnosti.

Důvody vedoucí k absenci placené práce jsou různorodé. Můžeme do něj zařadit lidský faktor, kolísání tržní ekonomiky, změny tržní ekonomiky a nerovnováha na trhu práce.

4.2 Nezaměstnanost v regionu Konicko

Region Konicko leží v severozápadní části okresu Prostějov, v nadmořské výšce 423 m v severní části Dražanské vrchoviny a sousedí s okresy Olomouc, Svitavy nebo například Blansko. Jedná se o svazek 20 obcí (Brodek u Konice, Bohuslavice, Březsko, Budětsko, Dzbel, Hačky, Horní Štěpánov, Hvozď, Jesenec, Konice, Lipová, Ludmírov, Ochoz, Kladky, Polomí, Raková u Konice, Rakůvka, Skřípov, Stražisko, Suchdol a Šubířov) (Mikroregion Konicko).

Jedná se o svazek obcí, které sdružují zájmy svých členů za účelem rozvoje v oblasti kulturního, sociálního a hospodářského rozvoje a to i včetně ochrany životního prostředí, rozvoje cestovního ruchu, údržby kulturního dědictví, zvyšování vzdělanosti a snahy o snižování nezaměstnanosti (Mikroregion Konicko).

Ve městě Konice je umístěno kontaktní pracoviště Úřadu práce, které je organizační složkou krajské pobočky v Olomouci. Na tomto pracovišti jsou zajišťovány tyto služby:

- Zprostředkování zaměstnání
- Státní sociální podpora
- Dávky pro osoby se zdravotním postižením
- Hmotná nouze
- Příspěvek na péči

K 31.1.2018 Úřad práce ČR, Krajská pobočka v Olomouci evidovala celkem 20 035 uchazečů o zaměstnání. Ke dni 31.1.2018 bylo celkem na pobočce Úřadu práce Konice evidováno 235 (3%) uchazečů o zaměstnání. K tomuto datu bylo v databázi volných míst nabízeno zhruba 93 volných míst v rámci regionu

Konicko, což vychází zhruba 2,5 uchazeče na jedno volné místo (Ministerstvo práce a sociálních věcí).

Na kontaktní pracoviště Úřadu práce Konice většinou dochází uchazeči, kteří bydlí nebo se zdržují buď přímo ve městě Konice, nebo z okolních přilehlých dědin. Pracovních příležitostí přímo ve městě nebo ve vesnicích moc není, a tak ve většině případů si musí uchazeči hledat zaměstnání ve vzdálenějších větších městech. Dostupnost a dopravní spojení z těchto vesniček za prací do města bývá ve velké většině případů velkým problémem a pokud uchazeč nevlastní automobil, zaměstnání se v tomto případě hledá velice těžce.

5 Rizikové skupiny

„Nezaměstnanost neohrožuje stejnou měrou všechny skupiny lidí. Existují určité okruhy osob, u nichž je ztráta zaměstnání pravděpodobnější a pro které je také těžší nalézt nové místo. Mezi tyto rizikové skupiny patří v našich podmínkách zejména jakkoli zdravotně znevýhodnění občané, mladí lidé, zejména absolventi škol bez praxe, lidé s nízkým vzděláním a malou klasifikací, lidé v předdůchodovém věku, ženy a příslušníci romského etnika „ (Matoušek, a další, 2010, str. 301).

U těchto rizikových skupin lidí je také zvýšené riziko opakované nezaměstnanosti. Tyto rizikové skupiny nacházejí práci spíše na sekundárním trhu práce, kde se nachází hůře placené pracovní pozice s nejistou budoucností (Výrost, a další, 2001, str. 103).

5.1 Osoby se zdravotním postižením

Lidé, kteří mají přiznaný invalidní důchod I., II., nebo III. stupně. Dále to mohou být lidé, jež mají zdravotní omezení bez přiznaného invalidního důchodu.

„U lidí se změněnou pracovní schopností (ZPS) vystupují do popředí nejen ekonomické, sociální a psychické problémy, ale zejména problém přiměřeného smyslu života, pocitu lidské důstojnosti“ (Buchtová, a další, 2013, str. 89,90). Jelikož je kladen stále větší důraz na produktivitu práce a výkon v zaměstnání, mají tito lidé mnohem menší šanci, že se na trhu práce uplatní. Tito lidé bývají v evidenci úřadu práce mnohem delší dobu než lidé bez zdravotního omezení. Pro zdravotně postižené osoby i jejich rodiny bývá tato situace často bezvýchodná, pro rodinu to znamená starost o postiženého rodinného příslušníka, i přesto, že systém sociálního

zabezpečení se podílí na zajišťování základních materiálních potřeb (Buchtová, a další, 2013, str. 90).

Zdravotně postižení lidé sice mají možnost uplatnit se v chráněných dílnách, ale tento počet je velmi omezen (Matoušek, a další, 2010, str. 301).

5.2 Mladší věkové skupiny do 30 let

Jedná se především o absolventy středních a vysokých škol, kteří jsou oproti ostatním uchazečům na trhu práce značně znevýhodněni. Postrádají praktické zkušenosti a nemají základní pracovní návyky. Chybí jim i pracovní kontakty, které zajišťují lepší orientaci na trhu práce (Buchtová, a další, 2013, str. 82-83).

U nezaměstnaných absolventů a mladistvých dochází k nezájmu o získání zaměstnání a mohou se objevovat závažné výchovné a psychologické problémy. Pokud nedojde ve správném čase k osvojení potřebných pracovních návyků, budou mít problémy s osvojením pracovních návyků v budoucnosti. Toto jednání může mladistvé vést až k sociálněpatologickému chování a hrozí vyřazení z evidence (Buchtová, a další, 2013, str. 83).

5.3 Lidé s nízkou kvalifikací nebo bez kvalifikace

Do této skupiny zapadají lidé, kteří jsou sociálně nepřízpůsobiví a kteří se podílejí na společensky nežádoucím chování. Bývají to většinou alkoholici, lidé kteří jsou propuštěni z nápravných zařízení, recidivisté, apod. Tito lidé žijí většinou specificky charakteristický a rodinný život. Tyto zvláštní charakteristiky vedou k vydělování se ze společnosti a tím se vytváří tzv. nové třídy deklasovaných. Tento způsob života znamená žít uvnitř systému podpor neboli jsou trvale závislí na sociálních dávkách (Buchtová, a další, 2002, str. 114).

Tito lidé většinou nemívají snahu hledat si nové zaměstnání nebo hledat si jakékoliv zaměstnání. Vyhovuje jim systém dávek, na které mají nárok a které dostávají a nemají proto snahu svoji situaci řešit jiným způsobem.

5.4 Lidé předdůchodového věku

„Starší lidé prožívají ztrátu zaměstnání velmi těžce. V předdůchodovém věku má již člověk fixní stereotypy, obtížně a pomaleji se přizpůsobuje životu bez zaměstnání, který navíc po letech poctivé práce vnímá jako nespravedlivost a ponížení“ (Matoušek, a další, 2010, str. 302).

U lidí v předdůchodovém věku se nové zaměstnání hledá už velmi těžce. Zaměstnavatelé z důvodu jejich věku nemají o tyto lidi zájem, i přesto, že mají obrovské pracovní zkušenosti a mají výborné pracovní návyky.

5.5 Ženy pečující o děti do 15 let

Na trhu práce je postavení žen velice nepříznivé. Je to způsobené tím, že žena musí zastávat kromě práce ještě péči o domácnost a především péči o děti. Skloubit práci a péči o domácnost s dětmi někdy bývá obtížný úkol a proto zaměstnavatelé rádi upřednostňují mužskou pracovní sílu. V dnešní době, ale situace není již tak problematická a někteří zaměstnavatelé nabízejí pro ženy zkrácený pracovní úvazek nebo pružnou pracovní dobu (Výrost, a další, 2001, str. 105).

5.6 Příslušníci romského etnika

„Romové získávají zaměstnání stále obtížněji vzhledem ke zvyšujícím se nárokům zaměstnavatelů na úroveň klasifikace, rozsah a kvalitu sociálních dovedností. Převážná část romského etnika patří mezi sociálně slabé vrstvy s nízkou kvalifikací. Romské komunity tradičně nepociťovaly potřebu vzdělávat se a tato situace přetrvává dodnes. Ve srovnání s muži je situace výrazně horší u dívek a žen. Kromě nízké vzdělanostní úrovně (80% českých Romů má pouze základní vzdělání) je dalším hendikepem pracovní morálka neodpovídající požadavkům majoritní společnosti a obecně horší zdravotní stav romské populace“ (Matoušek, a další, 2010, str. 302).

Další rizikovou skupinu tvoří lidé, kteří se vrátili z výkonu trestu. U těchto lidí bývá problém sehnat zaměstnání z důvodu zápisu v trestním rejstříku nebo kvůli opakovanému patologickému chování.

V této kapitole jsem vymezila rizikové skupiny lidí, u kterých se může předpokládat vyšší pravděpodobnost ztráty zaměstnání nebo dlouhodobá nezaměstnanost. Pro tyto rizikové skupiny jsou v rámci národních nebo evropských projektů vytvářeny speciální programy, které napomáhají v uplatnění na trhu práce. Součástí těchto programů jsou např. speciální skupinová poradenství, rekvalifikace, pracovní diagnostika, nástup na dotované místo, odborné praxe a další. Projekty jsou realizovány pod krajskými pobočkami úřadu práce například: Zpět do práce v Olomouckém kraji, Harmonizace zaměstnání a rodiny nebo Šance pro vyučené v Olomouckém kraji, apod.

6 Dopady ztráty zaměstnání

Vzhledem k tomu, jaký význam práce v naší kultuře pro člověka znamená, má ztráta zaměstnání dosti značný vliv na společenský život nezaměstnaných. Jedná se o pokles jejich životní úrovně, pokles příjmů, ale i dosti hluboké důsledky co se týče jak každodenního, tak i společenského života (Mareš, 1994, str. 62).

„Obecně se poukazuje na to, že nezaměstnanost je spojena s krátkodobým či dlouhodobým stresem, který je-li neovladnutý, významně poškozuje duševní i fyzické zdraví. Výzkumy vlivu nezaměstnanosti na duševní zdraví, které byly realizované v rámci britského trhu práce, odhalily významné zhoršení celkového zdravotního stavu u lidí všech věkových skupin“ (Buchtová, a další, 2013, str. 75).

Na ztrátu zaměstnání může každý člověk reagovat jiným způsobem. Někteří lidé mohou být citlivější povahy a tudíž je ztráta zaměstnání zasáhne hlouběji než člověka, pro kterého ztráta zaměstnání znamená jen momentální pokles příjmů.

Z vlastní zkušenosti referentky na Úřadu práce se setkávám každý den s lidmi, co o zaměstnání přišli buď bez vlastního přičinění nebo i z vlastní příčiny a každý ztrátu zaměstnání prožíval jiným způsobem. Lidé, kteří celý život pracovali a v předdůchodvém věku přišli o práci, se cítily mnohem více ublíženě, nesli tuto ztrátu velmi těžce, a jejich emoční prožívání bylo velmi silné. Ještě hůře tuto situaci snášely ženy na rozdíl od mužů. Naopak u lidí pracujících jako sezóní pracovníci, nebo u těch, jež o zaměstnání přicházejí opakovaně nevnímáte skoro žádné emoce, nebo svoji ztrátu zaměstnání neprožívají vůbec.

Ztráta zaměstnání sebou přináší hned několik negativně ovlivňujících dopadů. Ovlivňuje nejenom jedince samotného, ale ve většině případů i jeho nejbližší

rodinu. Ztráta zaměstnání má dopad hlavně na psychickou, ekonomickou, sociální a může mít dopad i na zdravotní stránku života nezaměstnaného. Jednotlivé dopady ztráty zaměstnání jsou rozebrány v další podkapitole.

U některých lidí se můžeme setkat s kladným vnímáním, které zažívají při ztrátě zaměstnání. Většinou popisují pocity uvolnění a možnost si na chvíli odpočinout. Těmito pocity procházejí především ti lidé, kteří věří, že tato situace je jen krátkodobá a brzy si najdou nové zaměstnání. Toto období berou spíše jako relax a nemají obavy z budoucnosti (Plesník , a další, 2006, str. 8).

Z výše popsané teorie se tedy ve výzkumu můžu zaměřit na otázky, zda ztráta zaměstnání nějakým způsobem ovlivnila současný stav jedince. Zda ovlivnila jeho životní úroveň, jestli klesla nebo zůstala stejná. Otázkou je, zda ztráta zaměstnání ovlivnila i přátelské vztahy u nezaměstnaných. Do jaké míry ovlivnila celkovou situaci nezaměstnaného a zda má dopady na jeho sociální situaci.

6.1 Ekonomické dopady ztráty zaměstnání

Ztráta zaměstnání sebou přináší i ekonomické dopady. U nezaměstnaného dochází k poklesu příjmů, což může negativně ovlivnit celý rozpočet a chod rodiny.

„Nutnost žít jen z podpory v nezaměstnanosti, či dokonce jen ze sociální podpory vymezené na základě stanoveného minimálního příjmu, znamená pro nezaměstnaného a jeho rodinu velké snížení životní úrovně“ (Mareš, 1994, str. 63).

Pokud nemá rodina naspořeno nebo nemá náhradní finanční zdroje, musí se hodně uskomnit nebo celkově omezit svoje výdaje. Nejprve musí myslet na

úhradu nákladů spojených s bydlením, nákupem potravin a až na posledním místě na nákup oblečení a ostatních věcí. U některých rodin může ztráta zaměstnání a pokles životní úrovně znamenat až problémy s uhrazením nákladů na bydlení a zaplacení inkasa.

V tomto okamžiku může nastat problém. Rodina svoji situaci může začít řešit jednorázovými půjčkami, které v případě neschopnosti splácet řeší dalšími půjčkami. Často tak dochází k rychlému zadlužení s nemalými finančními částkami. Pokud si nezaměstnaný nenajde v nejkratším čase novou práci, nemusí se dařit tyto půjčky splácet. Takové jednání může vést k exekucím, vystěhováním z bytu, zabavení osobního majetku (např: dům, veškerá elektronika, zlato, umělecké předměty, které mají vysokou hodnotu, starožitnosti, motorová vozidla, apod) až k osobnímu bankrotu. Rodina se může tímto jednáním a situací ocitnout na hranici absolutní chudoby.

„Absolutní chudoba je život na samé hranici existence“ (Jandourek, 2012, str.104).

Kotýnková (2007, str. 7) ve své knize uvádí, že chudoba je jev, který lidskou existenci provází již od prvopočátku a není tomu výjimkou ani v 21. století. Ve světě je plno kontrastů. V některých zemích denně strádají, naopak na straně druhé netrpí chudobou nebo nedostatkem základních potřeb nýbrž jen nedostatečným přístupem k rozdělování bohatství ve společnosti. Definovat chudobu proto není zcela jednoznačné.

Mareš zase ve své knize uvádí, že osoby které žijí jen z podpory v nezaměstnanosti stěží pokrývají základní potřeby celé rodiny. Pokud je tato nezaměstnanost dlouhodobá může uvést celou rodinu do světa chudoby, nouze a dluhů. Čím déle

je člověk bez zaměstnání, tím je existenční situace rodiny a finanční situace horší (Mareš, 1994, str. 63).

6.2 Psychické dopady ztráty zaměstnání

„Již riziko ztráty zaměstnání představuje chronický stresor negativně působící na psychiku jedince. Vlastní nezaměstnanost má řadu nepříznivých vlivů na duševní - a ovšem i tělesné - zdraví, které mohou zpětně snižovat předpoklady člověka pro úspěšné pracovní zapojení „ (Matoušek, a další, 2010, str. 303).

Lidé při prožívání ztráty zaměstnání prochází závažnou psychosociální zátěží a to i v případě, že jsou o svém propuštění ze zaměstnání předem informováni. Teprve až dlouhodobá ztráta zaměstnání postihuje celkovou psychiku člověka. Lidé se často chovají izolovaně, uzavírají se mnohem častěji do sebe a ubývá i sociálních kontaktů (Buchtová, a další, 2013, str. 68).

Z několika vydaných studií vyplývá, že ztráta zaměstnání vyvolává psychické problémy, a to nejčastěji deprese, úzkost, nadměrný stres, psychické poruchy, vnitřní neklid a nesoulad, napětí a citovou ochablost. Tyto úzkostné stavy a časté deprese mohou u některých slabších lidí vyvolat i sebevražedné sklony. Člověk může v těchto těžkých depresivních stavech častěji sáhnout po alkoholu, cigaretách či jiných návykových látkách.

„ Výzkumy v oblasti nezaměstnanosti prokázaly, že ztráta práce postihuje ve svých důsledcích celou psychiku člověka, jeho intelektuální a citovou oblast i oblast vůle. Vlastní prožívání a důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti jsou individuálně podmíněné – to znamená, že záleží na obranných reakcích člověka, na jeho vnitřní odolnosti a sociálním

zázemí, na kvalitě fungování jednotlivých složek psychického života“ (Plesník , a další, 2006, str. 11).

6.3 Dopady ztráty zaměstnání na zdraví

„Nezaměstnanost je považována za klíčovou socioekonomickou determinantu zdraví,“ (Buchtová, a další, 2013, str. 118).

Ztráta zaměstnání a dlouhodobá nezaměstnanost má řadu různých negativních důsledků a to jak somatických, tak i psychických. Dochází ke zhoršení tělesného zdraví a nezaměstnaní ve zvýšené míře využívají zdravotnická zařízení a služby. Tyto dlouhodobé vlivy zvyšují riziko rozvoje kardiovaskulárních onemocnění, bronchiálních poruch, zvýšeného krevního tlaku a uvádí se i vyšší úmrtnost (Buchtová, a další, 2013, str. 104).

Jak ve své knize uvádí Mareš, dle dnešního nejrozšířenějšího názoru má vliv na naše fyzické zdraví stres. Ztráta zaměstnání právě často bývá provázena stresem. K tomu se mohou přidat i jiné negativní faktory jako např. alkohol, kouření, léky, apod. (Mareš, 1994, str. 72).

6.4 Sociální dopady ztráty zaměstnání

„Zaměstnání je pro člověka vždy zdrojem sociálních kontaktů, o něž spolu se ztrátou místa přichází. Vztahy s bývalými spolupracovníky bývají udržovány jen zřídka, jednak proto, že oběma stranám nezůstává mnoho společného, jednak proto, že pro nezaměstnaného může být kontakt nepříjemný, ponižující, připomíná mu, že na společenském žebříčku klesl“ (Matoušek, a další, 2010, str. 306).

Lidé se po ztrátě svého zaměstnání začnou ve většině případů vyhýbat těm lidem, kteří zaměstnání mají, ale i ostatním nezaměstnaných, neboť kontakt s těmito lidmi je pro ně depresivní. Postupně se jedinci a jejich rodiny dostávají do izolace a sklouzávají do pasivnějších životních strategií (Mareš, 1994, str. 69).

Dlouhodobá nezaměstnanost a vysoká míra nezaměstnanosti jsou považovány za jedny z vážných sociálních problémů. Důsledky této nezaměstnanosti jsou pokles životního stylu a prestiže, pokles sociálního statusu, snížení sebeúcty, omezení sociálních kontaktů, ztráta přátelství, deprese, manželská krize a deviantní chování (Jandourek, 2003, str. 157).

U nezaměstnaného člověka také dochází k výrazné změně vnímání času, protože pokud člověk práci má, pobyt v ní tvoří převážnou část dne. Člověk je tak zvyklý na nějakou strukturu dne. Pokud člověk ztratí zaměstnání dochází k rozbití naučené struktury dne a nezaměstnaný člověk si najednou musí vytvořit nějakou náhradní strukturu. To může u některých lidí představovat nepříjemnou zátěž. Při dlouhodobé nezaměstnanosti se vytrácí podněty k cílevědomé práci, prohlubuje se pasivní chování, život se pro nezaměstnaného stává nudným až depresivním a vytrácí se motivace k jakékoliv činnosti (Plesník , a další, 2006, str. 12).

„Ztráta zaměstnání představuje statusový pád. Člověk ztrácí status zaměstnaného a je nucen přijmout společensky méněcenný status nezaměstnaného, spojený s některými nepříjemnými povinnostmi, ale i se společenskými předsudky (ztráta zaměstnání jako viditelný důkaz osobního selhání) „ (Plesník , a další, 2006, str. 13).

Dle Matouška (a další, 2010, str. 304) se ztrátou zaměstnání přichází i změna sociálního statusu, životní úrovně ale i nepochybně sociální role

nezaměstnaného. Hrozí, že člověka i jeho rodinu postihne sociální izolace nebo selhání a to hlavně v důsledku nezaměstnanosti.

Mezi další sociální důsledky nezaměstnanosti můžeme zařadit negativní narušení společenských vztahů, člověk může mít negativní pohled na svět, rozpad dosavadní fungující rodiny, ztráta nebo snížení autority (například: ztratí-li zaměstnání muž, živitel rodiny), odklad uzavření manželství nebo dokonce odklad založení rodiny, člověk se za roli nezaměstnaného může stydět. Může také dojít k posunu vnímání času. Nezaměstnaný člověk má najednou spoustu volného času a ne každý s tímto volným časem umí správně a užitečně naložit. Na základě tolika volného času se může nezaměstnaný začít nudit, a to může vést až k nežádoucím aktivitám jako jsou např. nadměrný spánek, kriminalita, nadměrné sledování televize, alkoholismus, patologické hráčství, apod.

Matoušek ve své knize uvádí, že u nezaměstnaného člověka dochází po určité době ke ztrátě dosavadních schopností a dovedností, a to proto, že je jednoduše nepoužívá. Jedná se o úbytek profesní a odborné kvalifikace a celkově o odvykání si od běžných zaměstnaneckých aktivit (Matoušek, a další, 2010, str. 304).

V této kapitole jsem vymezila, jaké dopady může ztráta zaměstnání vyvolat, a jaké dopady to má na nezaměstnaného. Nejenom, že se člověk stane nezaměstnaným, ale ztráta zaměstnání má spoustu negativních vlivů. Sníží se celkově ekonomická situace rodinného rozpočtu, u nezaměstnaného se může změnit sociální postavení jedince ve společnosti, a tím i jeho sociální postoj. To všechno může mít na nezaměstnaného negativní psychický dopad a všechny tyto negativní dopady mohou vést i ke zhoršení zdravotního stavu nezaměstnaného.

Praktická část

Z teoretické části mé práce jsem vybrala soubor proměnných ze sociálních dopadů, které budou v rámci výzkumného šetření ověřovány na vzorku respondentů v terénu. Soubor proměnných se bude týkat převážně sociální situace nezaměstnaných. Z předchozího textu jasně vyplývá, že dopady na sociální situaci nezaměstnaných jsou převážně ve snížení životní úrovně, omezení mezilidských vztahů, snížení sebeúcty nebo omezení pohybu ve společnosti.

7 Metodologie výzkumného šetření

V teoretické části mé bakalářské práce jsem po studiu literární rešerže zaznamenala různé postřehy, názory a stanoviska, které se úzce vztahují k danému tématu této bakalářské práce. Na základě zjištěných informací z teoretické části proběhne ověření pravdivosti těchto informací, a to prostřednictvím výzkumného šetření v terénu.

Pro výzkumné šetření v terénu jsem se rozhodla vybrat Úřad práce ČR – kontaktní pracoviště Konice. Toto pracoviště jsem si vybrala proto, že jsem zaměstnancem tohoto úřadu a také je mi tento výzkumný terén známý. K realizaci výzkumného šetření jsem dostala souhlas od vedoucího kontaktního pracoviště.

7.1 Formulace výzkumného problému a stanovení výzkumného cíle

Jak jsem již uvedla v teoretické části, práce je pro člověka důležitým faktorem a její ztráta znamená pro člověka velkou zátěž. Mnoho autorů svými výzkumy dokázalo, že pokud člověk své zaměstnání ztratí, může u nich nastat pokles příjmů, životní úrovně a tím i uskromnění živobytí. Může dojít k omezení nebo ztrátě sociálních kontaktů a především dochází k poklesu sociálního statusu. Dále je dokázáno, že se ztrátou zaměstnání také souvisí psychické a zdravotní problémy jako deprese, úzkosti, kardiovaskulární problémy či vysoký krevní tlak. Výzkumným problémem této práce je tedy zjistit dopady ztráty zaměstnání na sociální situaci nezaměstnaných v regionu Konicko tak, jak je vnímají oni sami. Tento záměr opírám o koncepci definice situace, jak s ní pracuje symbolický interakcionismus. Tato koncepce klade důraz na to, jak člověk situaci interpretuje, nikoliv na to, v jakých „objektivních“ podmínkách žije (Kubátová – Znebežánek, 2006). Definice situace podmiňuje jednání člověka a také jeho prožívání situace. Z tohoto důvodu je vhodnější sledovat prostřednictvím empirického šetření změnu situace pro dříve zaměstnaného, nyní nezaměstnaného, než je srovnávat se situací zaměstnaných. Tato skutečnost se odráží ve formulaci výzkumných otázek.

Hlavním cílem stanoveným pro tento výzkum je identifikovat jednotlivé dopady ztráty zaměstnání u nezaměstnaných v regionu Konicko. Dopady ztráty zaměstnání budou sledovány v sociální oblasti lidského života, a to tak, jak je vnímají samotní nezaměstnaní.

7.2 Popis předmětu v literatuře

V odborné literatuře jsou dopady ztráty zaměstnání popisovány jako psychické, které popisují v podkapitole 3.1. Psychické dopady způsobují u člověka psychické problémy, deprese, úzkost a nadměrný stres.

Dalšími dopady, které můžeme z odborné literatury vyčíst jsou ekonomické dopady, ty popisují v podkapitole 3.2. Ekonomické dopady se vyznačují u nezaměstnaného poklesem příjmů, snížení životní úrovně a v některých případech problémem s pokrytím základních potřeb rodiny.

Mezi další dopady, které odborná literatura uvádí jsou sociální. Ty popisují v podkapitole 3.3. Sociální dopady jsou uváděny následující: izolace od okolního světa, pokles životního stylu, snížení sebeúcty, rozpad rodiny nebo manželství, negativní posun vnímání času a někteří se mohou za svoji nezaměstnanost i stydět (Buchtová, a další, 2002, Buchtová, a další, 2013, Mareš, 1994, Matoušek, a další, 2010).

V odborné literatuře se dočteme, že ztráta zaměstnání má dopady i na zdravotní stránku nezaměstnaného. Tyto dopady popisují v podkapitole číslo 3.4. Nadměrný stres ze ztráty zaměstnání může vyvolat celkové zhoršení tělesného zdraví, ve zvýšené míře využívání zdravotního zařízení nebo například problémy se srdcem či krevním tlakem (Buchtová, a další, 2002, Buchtová, a další, 2013, Mareš, 1994, Matoušek, a další, 2010).

Pro samotnou realizaci výzkumu jsem si vybrala zkoumat pouze dopady ztráty zaměstnání na sociální situaci nezaměstnaného v regionu Konicko.

7.3 Teoretická východiska práce

Jak jsem již uvedla z odborné literatury a z mnoha doložených výzkumů, ztráta zaměstnání sebou přináší mnoho negativních dopadů. Tyto dopady jsou v literatuře popsány v širokém pojmu. Ve své bakalářské práci chci zkoumat dopady ztráty zaměstnání na sociální situaci nezaměstnaného v konkrétních sociálních faktorech. Mezi tzv. sociální dopady veškeré výzkumy a literatura uvádí například snížení životní úrovně, pokles životní prestiže, omezení sociálních kontaktů, ztráta sociálního statusu, pokles finančních příjmů, apod. V žádné literatuře nebo výzkumech se do detailů neuvádí a nespecifikuje, co přesně například snížení životní úrovně u nezaměstnaného znamená. Pod pojmem snížení životní úrovně si člověk může představit mnoho věcí. Jsem si vědoma, že zkoumat se dá široké spektrum sociálních faktorů, ale já budu zkoumat jen ty faktory, které považuji ze svého pohledu jako nezákladnější. Mezi ty nejzákladnější sociální faktory při ztrátě zaměstnání považuji: zda má nezaměstnaný problémy s hrazením základních výdajů, jestli kvůli nezaměstnanosti musejí omezit návštěvnost společenských a kulturních akcí, zda má nezaměstnanost nějaký vliv na vztah s přáteli, a zda svoji aktuální situaci považují za ponižující a stydí se za ni. Tyto sociální faktory budou zkoumány ze dvou pohledů u jedné skupiny respondentů a to z pohledu před ztrátou zaměstnání a v době jejich nezaměstnanosti. Tuto metodu jsem zvolila z důvodu, kdy pro nezaměstnané je důležité vnímání své situace před ztrátou zaměstnání a v době nezaměstnanosti. Někteří respondenti mohou mít názor stejný, tedy že se pro ně nic nezměnilo, někteří to mohou vnímat jiným způsobem. Názory respondentů na tyto sociální faktory budou pro tuto práci považovány jako klíčové informace.

7.4 Formulace předpokladů a jejich operacionalizace

Na základě popsaných teoretických východisek jsem sestavila následující předpoklady. Jejich pravdivost bude ověřována v rámci výzkumného šetření v terénu.

Předpoklad číslo 1:

Ztráta zaměstnání zapříčiňuje u nezaměstnaného problémy s hrazením základních výdajů.

Proměnné jsou v tomto předpokladu: základní výdaje.

Operacionalizace proměnné je následující: nájem, zálohy na energie, tuhá paliva, pojištění, živobytí, pohonné hmoty.

Tento předpoklad bude ověřován v dotazníku pod číslem 9.

Předpoklad číslo 2:

Ztráta zaměstnání zapříčiňuje u nezaměstnaného omezení návštěvnosti společenských nebo kulturních akcí.

Proměnné jsou v tomto předpokladu: návštěvnost společenských nebo kulturních akcí.

Operacionalizace proměnné je následující: návštěva kina, restaurace, divadla, koncertu, posezení s přáteli alespoň 1x týdně, rodinný výlet alespoň 1x za měsíc.

Tento předpoklad bude ověřován v dotazníku pod číslem 10.

Předpoklad číslo 3:

Nezaměstnaný se nejvíce stydí za svoji nezaměstnanost.

Proměnné jsou v tomto předpokladu: stud za nezaměstnanost.

Operacionalizace proměnné je následující: ano – stydím se, ne – nestydím se, nic takového neřeším

Tento předpoklad bude ověřován v dotazníku pod číslem 11.

Předpoklad číslo 4:

Ztráta zaměstnání ovlivňuje u nezaměstnaného vztahy s jeho přáteli.

Proměnné jsou v tomto předpokladu: vztahy s přáteli.

Operacionalizace proměnné je následující: ano – stýkáme se méně, ne – stýkáme se stejně, ano – ukončili se mnou kontakt, nic se nezměnilo, stýkáme se více.

Tento předpoklad bude ověřován v dotazníku pod číslem 12,13.

Pro lepší orientaci jsem sestavila tabulku s přehledem, který předpoklad bude souviset s otázkami v dotazníku.

Tabulka 1. Předpoklady a jejich ověřování v dotazníku

Předpoklad	Číslo otázky v dotazníku
Předpoklad číslo 1.	9
Předpoklad číslo 2.	10
Předpoklad číslo 3.	11
Předpoklad číslo 4.	12,13

7.5 Stanovení výzkumné metody a techniky sběru dat

K realizaci cíle mé bakalářské práce jsem si zvolila kvantitativní metodu výzkumu. Tuto metodu jsem si zvolila především proto, že můžu zvolit dotazníkovou formu šetření. V dotazníkovém šetření mohu oslovit větší počet respondentů a získat tak mnoho potřebných informací (odpovědí) během krátkého časového úseku.

„ Kvantitativní výzkum se zabývá získáváním údajů o četnosti výskytu něčeho, co již proběhlo nebo se děje právě nyní. Účelem kvantitativního výzkumu je získat měřitelné číselné údaje. Aby byly naplněny podmínky shromažďování údajů a mohli jsme získat statisticky spolehlivé výsledky, pracujeme s velkými soubory respondentů v procesu formálního dotazování, případně údaje získáváme pozorováním frekvence určitých jevů nebo analýzou sekundárních údajů“ (Kozel, a další, 2006, str. 120).

Na základě použité výzkumné metody budou osoby, které jsou zvoleny k výzkumnému šetření, oslošovány respondenti. Vzhledem k charakteristice výzkumného problému jsem si zvolila, že výzkumným souborem neboli respondenty výzkumného šetření budou v tomto případě klienti z řad uchazečů o zaměstnání, kteří jsou vedeni v evidenci Úřadu práce ČR – Krajská pobočka v Olomouci, kontaktní pracoviště Konice. Na tomto kontaktním pracovišti proběhně i samotné výzkumné šetření. Respondenti budou vybírání náhodně a zcela bez jakéhokoliv charakteristického cíle. Jediným kritériem, které musí respondenti splňovat, je aktuální vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce ČR – kontaktním pracovišti Konice. Celkem bude náhodně vybráno 120 respondentů.

7.6 Sestavení dotazníku

Vzhledem k charakteristice daného cíle, který má za úkol zjistit dopady ztráty zaměstnání na sociální situaci nezaměstnaných, bylo nejvhodnější jako nástroj výzkumného šetření zvolit dotazníkovou formu. Protože neexistuje žádný validizovaný typ dotazníku, který by splňoval můj cíl práce, sestavila jsem si dotazník vlastní. Dotazník jsem pečlivě předem promyslela a strukturovala jen v okruzích, které jsou pro výzkum podstatné.

V úvodu dotazníku jsou respondenti seznámeni s účelem sestavení dotazníku a je jim oznámeno, že tento dotazník je zcela anonymní. Dále jsou popsány instrukce, jak mají postupovat při vyplňování dotazníku. Otázky v dotazníku jsou formulované na základě sestavených předpokladů a jejich celkem 13. Respondenti odpovědi křížkovali, pouze u dvou otázek bylo potřeba dopsat vlastní odpověď. Otázky číslo 1 - 8 zjišťují základní informace o respondentovi (pohlaví, věk, vzdělání, čtnost a délka trvání nezaměstnanosti, aktuální rodinný stav a počet dětí). Otázky 9 - 13 se týkají přímo testování informací ohledně předpokladů (schopnost hradit základní výdaje, navštěvovanost kulturních akcí, vnímání nezaměstnanosti a vztahy s přáteli). Informace jsou zjišťovány formou otázky, jak tyto situace respondenti vnímali před ztrátou zaměstnání a jak ji vnímají v současnosti. Otázky jsou formulovány co nejjednodušeji a nejsrozumitelněji.

7.7 Předvýzkum

Aby mohlo dojít k realizaci samotného výzkumu, bylo zapotřebí, aby proběhl předvýzkum. V předvýzkumu jsem chtěla zjistit, zda je sestavený dotazník srozumitelný a respondenti nemají s vyplňováním dotazníku nějaké problémy. Samotný předvýzkum proběhl v období od 1.2.2018 do 2.2.2018 na pracovišti Úřadu práce ČR - kontaktním pracovišti Konice. V předvýzkumu jsem oslovila 10 respondentů a poprosila je o vyplnění dotazníku. Obávala jsem se negativního přístupu, ale přístup respondentů byl velice vstřícný a ochotný. Ze začátku bylo vidět, že jsou trochu nedůvěřiví, ale nakonec ochotně spolupracovali. Respondentům jsem dotazník předala a vyčkala na vyplnění. Po odevzdání dotazníku jsem se respondentů zeptala, zda byly otázky v dotazníku srozumitelné a neměli s vyplněním problémy, ale nikdo žádný problém nezpozoroval. Na základě těchto pozitivních informací mohl být realizován samotný výzkum.

7.8 Realizace výzkumného šetření

Samotný výzkum byl realizovaný ve dnech od 3.2.2018 do 23.2.2018 na stejném pracovišti jako předvýzkum, tedy na pobočce Úřadu práce v Konici. Osloveni byli uchazeči o zaměstnání, kteří měli v tuto dobu sjednanou schůzku se svojí referentkou. Za spolupráce mých kolegyň byly uchazečům předány informace o probíhajícím výzkumném šetření a byly jim předány dotazníky a pokyny k jejich vyplnění. Osloveni byli všichni respondenti, bez ohledu na věk nebo pohlaví. Většina respondentů byla velice ochotná spolupracovat. Někteří respondenti sice argumentovali tím, jak jim vyplnění dotazníku pomůže v jejich situaci, ale nakonec je vyplnili všichni. Někteří respondenti si dotazník vyžádali vzít s sebou domů, po vyplnění ho odevzdají zpět na kontaktní pracoviště.

Vyplnění dotazníku trvalo respondentům asi 5 - 8 minut. Dotazníky respondenti vyplňovali zcela samostatně a anonymně. V případě potřeby mohli požádat o pomoc referentku, ale v takovém případě by byl dotazník nepoužitelný a vyřazen z výsledků.

Celkem bylo předáno 120 dotazníků. Nazpět se jich i přes veškerou snahu mých kolegyň navrátilo pouze 94. U těchto navracených dotazníků jsem neshledala žádný důvod pro vyřazení některého z nich, ve všech byly zakroužkované odpovědi. K vyhodnocení výzkumného šetření bylo k dispozici tedy celkem 94 dotazníků, což činí 78 % navracených dotazníků.

8 Prezentace výsledků výzkumného šetření

Prezentované závěry v mojí práci se týkají pouze mnou vybraných respondentů a tudíž je nelze zobecnit na všechny nezaměstnané v České republice. Celkem tedy respondenti odpovídali na 13 otázek.

Otázka číslo 1.

V první otázce v dotazníku jsem zjišťovala pohlaví respondentů. Jednotlivé zastoupení pohlaví je vymezeno v tabulce číslo 2. Z celkového počtu 94 (78 %) dotazovaných v době průzkumného šetření odpovídalo na dotazník celkem 50 žen (53,20 %) a 44 mužů (46,80 %).

Tabulka 2. Pohlaví respondentů

Pohlaví:	Celkem	Celkem v %
Ženy	50	53,20 %
Muži	44	46,80 %
Σ	94	100 %

Otázka č. 2

Druhá otázka v dotazníku se týkala věkového rozmezí respondentů. Jednotlivé věkové kategorie jsou vymezené v tabulce číslo 3. Z celkového počtu 94 (78 %) dotazovaných byla věková kategorie respondentů následující, nejvíce odpovědělo respondentů ve věkovém rozmezí 50-60 let (25,53 %), nejméně odpovědělo respondentů ve věkovém rozmezí 60 let a více. Těchto bylo 12 (12,77 %).

Tabulka 3. Věk respondentů

Věk:	Celkem	Celkem v %
18-30	23	24,47 %
30-45	21	22,34 %
45-50	14	14,89 %
50-60	24	25,53 %
60 a více	12	12,77 %
Σ	94	100 %

Otázka č. 3

Otázka číslo tři se v dotazníku týkala vzdělání. Jednotlivé kategorie stupně vzdělání jsou uvedeny v tabulce číslo 4. Z celkového počtu 94 (78 %) dotazovaných respondentů jich nejvíce spadá do kategorie se základním vzděláním. Těchto respondentů bylo 36 (38,30 %). Nejméně respondentů spadá do kategorie vzdělání s výučním listem, z celkového počtu jich je 5 (5,32 %).

Tabulka 4. Dosažené vzdělání

Vzdělání	Celkem	Celkem v %
Základní	36	38,30 %
Výuční list	5	5,32 %
Středoškolské s maturitou	34	36,17 %
Vyšší odborné	10	10,64 %
Vysokoškolské	9	9,57 %

Σ	94	100 %
----------	----	-------

Otázka č. 4

Další otázka v dotazníku se týkala četnosti nezaměstnanosti u dotazovaných respondentů. Jednotlivé odpovědi jsou uvedeny v tabulce číslo 5. Z celkového počtu 94 (78 %) odpovědělo 75 (79,79 %) respondentů, že jsou nezaměstnaní opakovaně a jen 19 (20,21 %) respondentů, že jsou nezaměstnaní poprvé.

Tabulka 5. Opakovanost nezaměstnanosti

Nezaměstnanost	Celkem	Celkem v %
Ano	75	79,79 %
Ne	19	20,21 %
Σ	94	100 %

Otázka č. 5

Otázka v dotazníku číslo 5 se týkala délky trvání v evidenci uchazečů o zaměstnání. Jednotlivé odpovědi jsou uvedeny v tabulce číslo 6. Na tuto otázku odpovědělo nejvíce respondentů s délkou evidence 0 - 5 měsíců (35,11 %) a nejméně respondentů s délkou evidence 12 - 24 měsíců (13,83 %).

Tabulka 6. Délka trvání evidence

Délka	Celkem	Celkem v %
0 - 5 měsíců	33	35,11 %
6 - 12 měsíců	27	28,72 %
12 - 24 měsíců	13	13,83 %
24 měsíců a více	21	22,34 %

Σ	94	100 %
----------	----	-------

Otázka č. 6

V otázce číslo 6 jsem se v dotazníku zeptala na rodinný stav. Jednotlivé odpovědi jsou uvedeny v tabulce číslo 7. Z celkového počtu 94 (78 %) odpovědělo 54 (57,44 %) respondentů ne a 40 (42,55 %) ano.

Tabulka 7. Rodinný stav

Ženatý/vdaná/zadaný	Celkem	Celkem v %
Ano	40	42,55 %
Ne	54	57,44 %
Σ	94	100 %

Otázka č. 7

Otázka v dotazníku číslo 7 se týkala dětí respondentů, zda mají děti či nemají. Jednotlivé odpovědi jsou uvedeny v tabulce číslo 8. Na tuto otázku odpovědělo 53 (56,38 %) respondentů ano a 41 (43,62 %) ne.

Tabulka 8. Děti respondentů

Děti	Celkem	Celkem v %
Ano	53	56,38 %
Ne	41	43,62 %
Σ	94	100 %

Otázka č. 8

Otázka číslo 8 se v dotazníku týkala počtu dětí respondentů. Jednotlivé odpovědi jsou uvedeny v tabulce číslo 9. Respondenti uvedli, že z celkového počtu 94 (78 %) respondentů jich 41 (43,62 %) děti nemá, 25 (26,60 %) respondentů uvedlo, že mají děti 2.

Tabulka 9. Počet dětí

Děti	Celkem	Celkem v %
0	41	43,62 %
1	12	12,77 %
2	25	26,60 %
3	7	7,44 %
4 a více	9	9,57 %
Σ	94	100 %

Otázka č. 9

Další otázka v dotazníku číslo 9 se týkala základních výdajů v domácnosti. Pod touto otázkou jsem ověřovala předpoklad číslo 1, který zní: Ztráta zaměstnání zapříčiňuje u nezaměstnaného problémy s hrazením základních výdajů. Jednotlivé odpovědi jsou uvedeny v tabulce číslo 10. Z celkového počtu 94 (78 %) respondentů jich mělo nejvíce problém s hrazením základních výdajů na živobytí. Těch bylo 25 (26,60 %). Naopak nejméně respondentů uvedlo problémy s hrazením tuhých paliv. Ti byli jen 4 (4,25 %).

Tabulka 10. Základní výdaje domácnosti

Výdaje	Celkem	Celkem v %
Nájemné	19	20,21 %

Záloha na energie	16	17,02 %
Tuhá paliva	4	4,25 %
Pojištění	11	11,70 %
Živobytí	25	26,60 %
Pohonné hmoty	5	5,32 %
Žádný problém	14	14,90 %
Σ	94	100 %

Z celkového počtu 94 (78 %) respondentů jich 80 (85,10 %) uvedlo, že problém s hrazením základních výdajů v domácnosti mají, proto předpoklad číslo jedna 1 se v tomto výzkumném šetření **potvrdil**.

Otázka č. 10

V dotazníku pod otázkou číslo 10 jsem ověřovala předpoklad číslo 2, který zní: Ztráta zaměstnání zapříčiňuje u nezaměstnaného omezení návštěvnosti společenských nebo kulturních akcí. Jednotlivé odpovědi jsou uvedeny v tabulce číslo 11. V tomto případě zhruba 50 % dotazovaných odpovědělo, že veškeré uvedené společenské akce v dotazníku navštěvují daleko méně než před ztrátou zaměstnání. Zhruba 10 % respondentů uvedlo, že tato zařízení navštěvují trochu méně.

Tabulka 11. Návštěvnost společenských a kulturních akcí

Návštěvnost následujících akcí	Celkem	Celkem v %
Kino		
Daleko méně	59	62,77 %
Trochu méně	10	10,63 %

Asi tak stejně	25	26,60 %
Více	0	0 %
Σ	94	100 %
Restaurace		
Daleko méně	51	54,26 %
Trochu méně	11	11,70 %
Asi tak stejně	32	34,04 %
Více	0	0 %
Σ	94	100 %
Divadlo		
Daleko méně	62	65,96 %
Trochu méně	7	7,44 %
Asi tak stejně	25	26,60 %
Více	0	0 %
Σ	94	100 %
Koncerty		
Daleko méně	63	67,02 %
Trochu méně	8	8,51 %
Asi tak stejně	23	24,47 %
Více	0	0 %
Σ	94	100 %
Posezení s přáteli		
Daleko méně	33	35,10 %
Trochu méně	24	25,53 %

Asi tak stejně	33	35,11 %
Více	4	4,26 %
Σ	94	100 %
Rodinné výlety		
Daleko méně	60	63,83 %
Trochu méně	10	10,64 %
Asi tak stejně	24	25,53 %
Více	0	0 %
Σ	94	100 %

Z celkového počtu 94 (78 %) dotazovaných respondentů jich uvedlo 60 %, že veškeré společenské a kulturní akce navštěvují daleko méně oproti době, kdy byly v zaměstnání. Předpoklad číslo 2 byl v tomto výzkumném šetření **potvrzen**.

Otázka č. 11

V dotazníku pod otázkou číslo 11 jsem ověřovala předpoklad číslo 3, který zní: Nezaměstnaný se nejvíce stydí za svoji nezaměstnanost. Jednotlivé odpovědi jsou uvedeny v tabulce číslo 12. Z celkového počtu 94 (78 %) respondentů jich odpovědělo 27 (28,72 %) ano, stydí se. 36 (38,30 %) respondentů odpovědělo ne, nestydí se a 31 (32,98 %) nic takového neřeší.

Tabulka 12. Prožívání nezaměstnanosti

Styd za nezaměstnanost	Celkem	Celkem v %
Ano	27	28,72 %
Ne	36	38,30 %
Nic takového neřeším	31	32,98 %

Σ	94	100 %
----------	----	-------

Z celkového počtu 94 (78 %) respondentů uvedlo 36 (38,30 %) respondentů, že se za svoji nezaměstnanost nestydí. 27 (28,72 %) respondentů uvedlo, že se za svoji současnou situaci stydí a 31 (32,98 %) respondentů uvedlo, že nic takového neřeší. Předpoklad číslo 3 se v tomto výzkumném šetření **nepotvrdil**.

Otázka č. 12

Další otázka v dotazníku se týkala vztahů s přáteli. Dotazovala jsem se respondentů, zda před ztrátou zaměstnání měli s přáteli dobré vztahy. Jednotlivé odpovědi jsou uvedeny v tabulce číslo 13. Z celkového počtu 94 (78 %) respondentů odpovědělo 72 (76,60 %) respondentů, že s přáteli měli dobré vztahy.

Tabulka 13. Vztahy s přáteli před ztrátou zaměstnání

Dobré	Celkem	Celkem v %
Ano	72	76,60 %
Ne	22	23,40 %
Σ	94	100 %

Otázka č. 13

Poslední otázka číslo 13 se v dotazníku týkala předpokladu číslo 4, který zní: Ztráta zaměstnání ovlivňuje u nezaměstnaného vztahy s jeho přáteli. Jednotlivé odpovědi jsou uvedeny v tabulce číslo 14. Zhruba 60 % respondentů uvedlo, že se s přáteli stýkají asi tak stejně. Necelých 7 % respondentů uvedlo, že se stýkají více.

Tabulka 14. Stykání s přáteli po ztrátě zaměstnání

Jak je moc ovlivnila	Celkem	Celkem v %
Stýkáme se daleko méně	17	18,08 %
Stýkáme se trochu méně	14	14,90 %
Stýkáme se asi tak stejně	56	59,57 %
Stýkáme se více	7	7,45 %
Σ	94	100 %

Z celkového počtu 94 (78 %) respondentů jich uvedlo 56 (60 %), že se se svými přáteli stýkají stejně jako před ztrátou zaměstnání a jen 17 (18,08 %) respondentů uvedlo, že se stýkají méně. Předpoklad číslo 4 se v tomto výzkumném šetření **nepotvrdil**.

Z provedeného výzkumného šetření vyplynuly následující závěry: V době výzkumného šetření odpovídalo na dotazník více žen (53,20 %) než mužů (46,80 %). Nejvíce byla zastoupena věková kategorie v rozmezí od 50-60 let, a to (25,53 %). Co se týče nejvyššího dosaženého vzdělání, nejvíce respondentů uvedlo, že mají základní vzdělání, a to (38,30 %). V případě opakované nezaměstnanosti uvedlo (79,79 %) respondentů, že již evidováni na Úřadě práce byli. Nejvíce odpovědí co se týče trvání evidence zaznamenalo (35,11 %) respondentů. Jejich evidence je do 5 měsíců. U odpovědí na otázku, která se týkala vztahů, odpovědělo nejvíce (57,44 %) respondentů, že nejsou ženatí, zadaní ani respondentky vdané. Na otázku, zda mají respondenti děti (56,38 %) respondentů odpovědělo ano, mají děti. Počet dětí uvedli respondenti mezi 1 - 5. Tyto odpovědi se týkaly v dotazníku otázek č. 1 - 8 a shrnují základní charakteristiky respondentů. Otázky č. 9 - 13 se v dotazníku týkaly předpokladů. Na otázku, zda mají respondenti problémy s hrazením základních výdajů domácnosti odpověděly, že 26,60 % má nejvíce problém s hrazením nákladů na

živobytí. Dále uvedlo 20,21 % problémy s hrazením nájemného a 17,02 % s hrazením záloh na energie. Na otázku, zda nezaměstnanost ovlivnila návštěvnost společenských akcí odpověděly, že 62,77 % respondentů daleko méně navštěvuje kino, 54,26 % respondentů daleko méně navštěvují restaurace, 65,96 % respondentů daleko méně navštěvují divadlo, 67,02 % respondentů daleko méně chodí na koncerty, 35,10 % respondentů daleko méně chodí posedět s přáteli a 63,83 % respondentů uvedlo, že daleko méně jezdí na rodinné výlety. Nadále jsem se dotazovala, zda se respondenti za svoji nezaměstnanost stydí, tak 38,30 % respondentů uvedlo, že se za svoji nezaměstnanost nestydí, což bylo nejvíce z uvedených odpovědí. Co se týče vztahů s přáteli, tak 76,60 % respondentů uvedlo, že před ztrátou zaměstnání měli s přáteli dobrý vztah a 59,57 % respondentů uvedlo, že i přes ztrátu zaměstnání se svými přáteli stýká asi tak stejně.

Region Konicko se řadí mezi region hospodářsky nejslabší v rámci Olomouckého kraje a to může do jisté míry způsobovat největší příčinu nezaměstnanosti. Z důvodu polohy regionu a kvality komunikací sem nesměřují větší investoři a tudíž se nevytváří žádná nová pracovní místa. Samotní lidé za práci dojíždí do okolních větších měst jakými jsou například Olomouc, Prostějov, Litovel, Jevíčko a podobně (Člověk v tísni, o.p.s - Zpráva z monitoringu města a ORP Konice). Další příčinou, která výrazně ovlivňuje nezaměstnanost v regionu Konicka je věk, zdravotní omezení uchazečů o zaměstnání, péče o děti do 15 let a dopravní spojení.

Tabulka 15. Aktuální schéma nezaměstnaných na kontaktním pracovišti Konice

Uchazeči o zaměstnání	Celkem	Celkem v %
Celkový počet uchazečů	232	100%
Se zdravotním omezením, invalidita	130	56 %
Péče o děti do 15 let	30	12,93 %
Uchazeči s věkem nad 50 let	129	55,60 %

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že více než polovina uchazečů o zaměstnání vedená momentálně v evidenci uchazečů o zaměstnání (data platná k 20.3.2018) má zdravotní omezení nebo přiznanou invaliditu I. nebo II, stupně a více jak polovina je starší 50 let. Z těchto dat lze usoudit, že právě zdravotní stav a věk jsou hlavními příčinami nezaměstnanosti.

Ve spolupráci s pracovníky Úřadu práce se v rámci výzkumu, který se zabýval politikou zaměstnanosti a opatřeními na trhu práce jeví jako nejčastější příčiny nezaměstnanosti: nerovnováha na trhu práce a strukturální změny, nízká kvalifikace pracovníků, opomíjení některých skupin pracovníků zaměstnavateli, špatná dopravní obslužnost v regionu, ekonomická nerozvinutost v regionu a nízká poptávka po práci (Sirovátka, a další, 2013).

Mareš (1999, str. 47) zase uvádí, že příčiny nezaměstnanosti jsou především v tom, že určitá sociální kategorie je výrazně handicapovaná oproti jiným skupinám. Jsou to především lidé se sníženou fyzickou a psychickou schopností. Jako další uvádí malý lidský kapitál, diskriminaci (staří lidé, ženy) a ve strukturální změně ekonomiky a jejího cyklického vývoje.

Podstatnou úlohu sehrává i sociální ochrana státu, která zaručuje vysoké dávky sociálního zabezpečení v případě nezaměstnanosti. To demotivuje člověka, aby si hledal zaměstnání nebo se například za prací přestěhoval (Slovák, 2007, str. 20).

Tentýž autor také popisuje technologický pokrok, který nahrazuje lidskou sílu za moderní přístroje a postupy. Tento přístup je hrozbou zejména pro člověka s nízkou kvalifikací (Slovák, 2007, str. 7, 35).

Vágnerová (2004, str. 734, 735) zase poukazuje na příčiny ze sociálního hlediska a to zejména v nízké nebo žádné kvalifikaci a vzdělání. Dále přihlíží i k určitým sociálním vrstvám jako jsou přistěhovalci, příslušníci minorit a nízké sociální vrstvy. I tyto aspekty mohou vést k příčinám nezaměstnanosti.

9 Závěr

Ve své práci jsem se pokusila identifikovat dopady ztráty zaměstnání na sociální situaci nezaměstnaných v regionu Konicko a to podle toho, jak je nezaměstnaní sami vidí. Ve svém výzkumném šetření jsem nestanovila žádné kritéria výběru respondentů. Výzkumného šetření se zúčastnili všichni respondenti z řad uchazečů o zaměstnání, kteří v daném výzkumném období navštívili Úřad práce – kontaktní pracoviště Konice.

Teoretická část práce předkládá pohledy několika autorů na danou řešenou problematiku. Po studiu odborné literatury byla vymezena z několika sociologických úhlů pohledů práce (kap 1), význam pro člověka a jeho sociální okolí (kap 2). Následně jsem se věnovala samotné ztrátě zaměstnání a na základě nastudovaných potřebů od citovaných autorů jsem dospěla, jak mohou lidé ztrátu zaměstnání prožívat (kap 3). Přímo nezaměstnaností se zabývá další část této práce, která nabízí pohled na definici nezaměstnanosti, popisuje jaké druhy nezaměstnanosti rozlišujeme a přináší pohled na nezaměstnanost a region Konicko (kap 4). Další kapitola se zabývá rizikovými skupinami lidí, které může nezaměstnanost postihnout pravděpodobněji než ostatní (kap 5). Hlavní kapitola teoretické části této bakalářské práce je popis samotných dopadů ztráty zaměstnání tak, jak byly popisovány v literatuře. Řeší se zde dopady po ekonomické stránce, dále se zde popisuje, jaké mohou být psychické dopady, například deprese, stres. Další dopady mohou být na zdravotní stránku jedince. Nejdůležitějšími dopady jsou sociální dopady, které zaznamenávají dopady na jedince jako snížením životní úrovně, změnou rodinných vztahů, izolací od společnosti (kap 6). Na základě těchto nastudovaných poznatků byl sestavený cíl práce pro výzkumné šetření. Ten měl objasnit problém, kterým se tato bakalářská práce zabývá.

Výzkumné šetření se uskutečnilo v únoru 2018 na pobočce Úřadu práce Konice a zúčastnilo se ho 94 respondentů, kteří se v době výzkumného šetření dostavily na kontaktní pracoviště. Tento počet osob neodpovídá podmínkám reprezentované populace a proto získané závěry nelze zobecnit. Ztráta zaměstnání opravdu poznamenává život dotazovaných osob a byla u nich zaznamenána hlavní oblast jejího dopadu. Tímto se podařilo naplnit hlavní cíl této práce, vymežit dopady při ztrátě zaměstnání u nezaměstnaných v regionu Konicko.

Pro lepší rozlišení dopadů byly v této práci sestaveny 4 předpoklady. První předpoklad směřoval do oblasti hrazení základních výdajů. Zda ztráta zaměstnání zapříčiňuje u nezaměstnaných problémy s hrazením základních výdajů zjišťovala v dotazníku otázka číslo 9, kdy převážná většina dotazovaných odpověděla, že mají problémy s hrazením základních výdajů domácnosti. Předpoklad číslo jedna byl tedy **potvrzen**. Druhý předpoklad se týkal omezení návštěvnosti společenských nebo kulturních akcí po ztrátě zaměstnání. K tomuto předpokladu směřovala v dotazníku otázka číslo 10, kdy převážná většina dotazovaných odpověděla, že veškeré společenské nebo kulturní akce jako je kino, restaurace a podobně navštěvují daleko méně oproti době, kdy byly ještě zaměstnaní. Předpoklad číslo 2 byl tedy **potvrzen**. Třetí předpoklad se týkal prožívání nezaměstnanosti a to zda se nezaměstnaný za svoji nezaměstnanost stydí. Tento předpoklad byl ověřován v dotazníku otázkou číslo 11. Nejčastěji respondenti odpověděli, že se za svoji nezaměstnanost nestydí, proto předpoklad číslo 3 se **nepotvrdil**. Poslední 4 předpoklad směřoval do oblasti vztahů nezaměstnaného s přáteli. Předpoklad zněl: ztráta zaměstnání ovlivňuje u nezaměstnaného vztahy s jeho přáteli.

Tento předpoklad byl ověřován v dotazníku pod otázkou č. 12, 13. Převážná většina dotazovaných uvedla, že se svými přáteli stýká asi tak stejně jako v době před ztrátou zaměstnání. Předpoklad číslo 4 se tedy **nepotvrdil**.

U mého souboru respondentů je tedy patrné, že se ztrátou zaměstnání dochází k problémům s hrazením základních výdajů domácnosti, především problémy s hrazením nákladů na živobytí. Ztráta zaměstnání zapříčiňuje také daleko menší návštěvnost společenských akcí. Nezaměstnaných, kteří se za svoji současnou nezaměstnanost stydí a kterým nezaměstnanost ovlivnila vztahy s přáteli je nízký, nevýznamný počet. Příčiny, které mohou vést k nezaměstnanosti mohou být u každého individuální, ale mezi ty hlavní můžeme řadit zdravotní stav, věk a péče o děti do 15 let. Vzhledem k malému zkoumanému souboru, který čítal pouze 94 respondentů, nelze získané výsledky vztáhnout na všechny nezaměstnané.

Seznam použité literatury

Brožová, Dagmar. 2003. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2003.

Buchtová, Božena a kolektiv. 2002. *Nezaměstnanost Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha : Grada Publishing a.s., 2002.

Buchtová, Božena, Šmajš, Josef a Boleloucký, Zdeněk. 2013. *Nezaměstnanost 2., přepracované a aktualizované vydání*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2013.

Člověk v tísní, o.p.s. 2017. *Zpráva z monitoringu města a ORO Konice*.

Integrovaný portál MPSV. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [Online]

<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes>.

Jandourek, Jan. 2012. *Slovník sociologických pojmů*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2012.

—. 2003. *Úvod do sociologie*. Praha : Portál, s.r.o., 2003.

Konicko, Mikroregion. *Mikroregion Konicko*. [Online]

<http://www.mikroregionkonicko.cz/>.

Kotýnková, Magdalena. 2007. *Sociální ochrana chudých v České republice*. Praha : Oeconomica, 2007.

Kozel, Roman a kolektiv. 2006. *Moderní marketingový výzkum*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2006.

KUBÁTOVÁ, H., ZNEBEJÁNEK, F. *Základy sociologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 152 s.

Mareš, Petr. 1994. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1994.

MAREŠ, Petr, 1999. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha : Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-61-3.

Matoušek, Oldřich a a kol. 2013. *Encyklopedie Sociální práce*. Praha : Portál, s.r.o., 2013.

Matoušek, Oldřich. 2016. *Slovník sociální práce*. Praha : Portál, s.r.o., 2016.

Matoušek, Oldřich, Kodymová, Pavla a Kolářková, Jana. 2010. *Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha : Portál, s.r.o., 2010.

Plesník , Vladimír, Richterová, Bohdana a Quisová, Silvie. 2006. *Problém dlouhodobé nezaměstnanosti Praxe a východiska*. Krnov : REINTEGRA, 2006.

Sirovátka, Tomáš a Šimíková, Ivana. 2013. *Politika zaměstnanosti a další opatření na trhu práce v dlouhodobé perspektivě a v průběhu krize*. Praha : VÚPSV , v.v.i., 2013.

SLOVÁK, S. *Aktuální problémy trhu práce*. Ostrava : Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2007.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2004.

Výrost, Josef, Slaměník, Ivan a (Eds.). 2001. *Aplikovaná sociální psychologie II*. Praha : Grada Publishing, spol. s.r.o., 2001.

Seznam Příloh

1. Dotazník
2. Seznam obrázků
3. Seznam tabulek

Příloha číslo 1.

Dotazník

Dobrý den,

ráda bych Vás touthle cestou požádala o vyplnění níže uvedeného dotazníku. Tento dotazník slouží jako podklad ke zpracování bakalářské práce, která se zabývá dopady ztráty zaměstnání na sociální situaci nezaměstnaných v regionu Konicko. Tento dotazník je zcela anonymní a veškeré informace, které uvedete budou zpracovány pouze v mé bakalářské práci.

Pokyny pro vyplnění: podrobně si prosím přečtěte každou otázku a zakroužkujte vždy jen jednu Vámi zvolenou odpověď. Pokud budete chtít zvolit jinou odpověď, odpověď přeškrkněte a zakroužkujte novou.

Předem Vám moc děkuji.

1) Pohlaví a) žena b) muž

2) Váš věk a) 18-30 b) 30-45 c) 45-50 d) 50-60 e) 60-více

3) Nejvyšší dosažené vzdělání

a) základní b) středoškolské c) vyšší odborné d) vysokoškolské

4) Byl/a jste už někdy nezaměstnaný/á?

a) ano (kolikrát?.....) b) ne

5) Jak dlouho jste nezaměstnaný/á

a) do 5 měsíců b) 6-12 měsíců c) 12-24 měsíců d) déle než 24 měsíců

6) Jste ženatý/vdaná?

a) ano

b) ne

7) Máte děti? a) ano b) ne

8) Počet dětí.....

9) Máte v důsledku ztráty zaměstnání oproti době, kdy jste byl zaměstnaný/á problémy s hrazením základních výdajů domácnosti?

a) nájemné b) záloha na energie c) tuhá paliva d) pojištění e) živobytí f) pohonné hmoty g) ne – žádný problém

10) Jak často oproti době, kdy jste byl/a zaměstnaný/á, navštěvujete následující zařízení?

Kino – a) daleko méně Restaurace - a) daleko méně Divadlo – a) daleko méně

b) trochu méně b) trochu méně b) trochu méně

c) asi tak stejně c) asi tak stejně c) asi tak stejně

d) více d) více d) více

Koncerty – a) daleko méně Posezení s přáteli - a) daleko méně

b) trochu méně b) trochu méně

c) asi tak stejně c) asi tak stejně

d) více d) více

Rodinné výlety - a) daleko méně

b) trochu méně

c) asi tak stejně

d) více

11) Stydíte se za svoji nezaměstnanost?

a) ano – stydím

b) ne – nestydím se

c) nic takového neřeším

12) Měl/a jste dobré vztahy se svými přáteli před ztrátou zaměstnání?

a) ano

b) ne

13) Jak moc ovlivnila ztráta zaměstnání oproti době, kdy jste byl/a zaměstnaný/á vztahy s Vašemi přáteli?

a) stýkáme se daleko méně

c) stýkáme se asi tak stejně

b) stýkáme se trochu méně

d) stýkáme se více

Příloha číslo 2.

Seznam Obrázků

1. Nezaměstnanost dle okresů

Příloha číslo 3.

Seznam tabulek

1. Předpoklady a jejich ověřování v dotazníku
2. Pohlaví respondentů
3. Věk respondentů
4. Dosažené vzdělání
5. Opakovanost nezaměstnanosti
6. Délka trvání evidence
7. Rodinný stav
8. Děti respondentů
9. Počet dětí
10. Základní výdaje domácnosti
11. Návštěvnost společenských a kulturních akcí
12. Prožívání nezaměstnanosti
13. Vztahy s přáteli před ztrátou zaměstnání
14. Stýkání s přáteli po ztrátě zaměstnání
15. Aktuální schéma nezaměstnanosti na kontaktním pracovišti Konice